

Ways of Europe

Van antidiscriminatie tot de toekomst van Europa

Ways of Europe wil burgerbetrokkenheid herdefiniëren en de toegang tot rechten en democratie in de hele EU versterken door ondervertegenwoordigde stemmen te versterken. In maart 2026 kwamen partners van Ways of Europe in Barcelona bijeen voor een transnationaal evenement rond antidiscriminatie en de strijd voor gelijke rechten voor alle burgers. De sessies combineerden informatieve bijdragen over discriminatie van Roma-gemeenschappen met participatieve werkvormen die gericht waren op het bevorderen van dialoog, het delen van ervaringen en het gezamenlijk formuleren van acties om discriminatie tegen Romensen én andere gemarginaliseerde groepen te bestrijden. Het volgende manifest komt voort uit deze reflecties, met als doel inclusievere, eerlijkere en op rechten gebaseerde samenlevingen in heel Europa te bevorderen.

Onzichtbare en genormaliseerde discriminatie

Partners van Ways of Europe willen benadrukken dat discriminatieprocessen in onze samenlevingen nog steeds diep genormaliseerd en vaak onzichtbaar zijn. Deze dynamieken raken meerdere levensdomeinen, van raciale en genderdiscriminatie tot stedelijke segregatie en ongelijke toegang tot gezondheidszorg en openbare diensten. Ondanks hun structurele impact blijven deze vormen van discriminatie maatschappelijk getolereerd en worden ze onvoldoende aangepakt. Deze dynamieken worden niet alleen in stand gehouden door individuele houdingen, maar ook door institutionele praktijken en systemische ongelijkheden die kritisch onderzocht en veranderd moeten worden.

Discriminatie zichtbaar maken

De normalisering en onzichtbaarmaking van discriminatie verhinderen dat we deze onrechtvaardigheden gezamenlijk erkennen en centraal stellen in het publieke debat. Daardoor worden betekenisvolle antwoorden en transformerend beleid vaak uitgesteld of afgezwakt. Discriminatie zichtbaar maken is daarom een politieke en maatschappelijke prioriteit. Zichtbaarheid moet ook gegevensverzameling, onderzoek en erkenning van geleefde ervaringen omvatten, zodat discriminatie wordt gedocumenteerd zonder stigma te versterken.

Onderwijs als transformerend instrument

Onderwijs speelt een sleutelrol bij het doorbreken van deze dynamieken. Het is essentieel om het bewustzijn te vergroten bij leerlingen, gezinnen, professionals en gemeenschappen, en kritisch denken en actief burgerschap te stimuleren. Antidiscriminatieperspectieven moeten systematisch worden geïntegreerd in schoolcurricula, lerarenopleidingen en niet-formele leerruimtes. Onderwijs moet niet alleen kennis overdragen, maar ook waarden van gelijkwaardigheid, diversiteit en sociale rechtvaardigheid bevorderen. Onderwijsbenaderingen moeten bovendien inclusief zijn voor diverse verhalen, met name die welke historisch zijn uitgesloten, zoals Roma-geschiedenissen en -bijdragen, en dominante eurocentrische perspectieven ter discussie stellen.

Roma-gemeenschappen: van discriminatie naar erkenning

Roma-gemeenschappen hebben historisch gezien te maken gehad met hardnekkige discriminatie en segregatie, en deze onrechtvaardigheden bestaan vandaag de dag nog steeds. Stereotypen worden nog altijd versterkt via media, sociale netwerken en entertainment, waarbij Roma-mensen vaak worden geassocieerd met marginalisering, criminaliteit of gefolkloriseerde beelden die complexiteit en waardigheid wegnemen. Stedelijke en schoolsegregatie behoren nog steeds tot de meest urgente uitdagingen: ze beperken de toegang tot kansen en versterken cycli van uitsluiting. Tegelijkertijd vragen Roma-gemeenschappen om erkenning en herstel van hun geschiedenis, herinnering en cultureel erfgoed, zodat toekomstige generaties toegang hebben tot hun identiteit en daar trots op kunnen zijn. Het is essentieel dat Roma-stemmen centraal staan in hoe hun realiteiten worden weergegeven, en dat we weg bewegen van narratieven die door externe actoren worden opgelegd.

Homogenisering vermijden: diversiteit binnen Roma-gemeenschappen erkennen

Wanneer we naar Roma-gemeenschappen verwijzen, is het essentieel om generalisaties te vermijden. Roma-mensen vormen geen homogene groep; zij vertegenwoordigen uiteenlopende identiteiten, geschiedenissen, talen en ervaringen in heel Europa. Beleid en acties moeten deze diversiteit weerspiegelen, one-size-fits-all-benaderingen vermijden en in plaats daarvan contextgevoelige, door de gemeenschap geleide antwoorden bevorderen.

Werken met Roma-gemeenschappen: van vertegenwoordiging naar co-creatie

Werken met Roma-gemeenschappen vraagt dat we voorbij symbolische inclusie of loutere vertegenwoordiging gaan. Het betekent betekenisvolle participatie en co-creatie waarborgen in alle fasen van besluitvormingsprocessen. Dit houdt in dat vertrouwen wordt opgebouwd, geleefde ervaring als expertise wordt erkend en leiderschap binnen Roma-gemeenschappen zelf wordt ondersteund.

Intersectionaliteit als leidend principe

Discriminatie gebeurt niet in isolatie. Mensen ervaren overlappende vormen van ongelijkheid op basis van factoren zoals etniciteit, gender, klasse, leeftijd, beperking, seksuele oriëntatie en migratiestatus. Een intersectionele benadering is daarom essentieel om discriminatie volledig te begrijpen en aan te pakken. Beleid en praktijken moeten deze complexiteit weerspiegelen om te voorkomen dat uitsluiting opnieuw wordt geproduceerd.

Versterking van de gemeenschap en gelijkwaardigheid

Op gemeenschapsniveau is het essentieel om te verschuiven van paternalistische benaderingen naar echte empowerment. Gemeenschappen moeten worden ondersteund om hun eigen verhalen te vertellen, hun prioriteiten te bepalen en besluitvormingsprocessen te leiden die hun leven beïnvloeden. Dit gaat niet om integratie in ongelijke systemen, maar om het bereiken van werkelijke gelijkwaardigheid, rechtvaardigheid en herverdeling van kansen en macht.

Antidiscriminatie als een voortdurende en transformerende praktijk

Antidiscriminatiewerk gaat verder dan bewustwording. Het vereist dat we actief de structuren, normen en praktijken identificeren, bevragen en transformeren die ongelijkheid reproduceren. Dit omvat het aanpakken van institutionele vooroordelen, het corrigeren van machtsonevenwichten en het waarborgen van verantwoordelijkheid op alle niveaus. Antidiscriminatie moet worden begrepen als een doorlopend, reflectief en actiegericht proces waarin individuen, gemeenschappen en instellingen samen betrokken zijn.

Onze verantwoordelijkheid als sociale actoren

Als individuen en professionals die in het sociale domein werken, erkennen we onze verantwoordelijkheid om te handelen. Dit houdt in dat we onze bevoorrechte posities herkennen en

gebruiken om te luisteren, onze eigen vooroordelen ter discussie te stellen en de stemmen te versterken van degenen die historisch het zwijgen is opgelegd. We moeten inclusieve ruimtes creëren waar iedereen zich vrij kan uiten en gehoord kan worden. Op de hoogte blijven, kritisch denken bevorderen en dialoog stimuleren zijn essentiële instrumenten om discriminatie in onze dagelijkse praktijk te bestrijden. Deze verantwoordelijkheid omvat het aannemen van antiracistische en antidiscriminatoire praktijken in onze professionele omgevingen, evenals de inzet voor voortdurende processen van leren en afleren.

Bovendien is het, vanuit onze positie als medewerkers en technici binnen sociale organisaties, niet genoeg om enkel onze inzet voor gelijkwaardigheid uit te spreken; we moeten ons voortdurend — en vaak ongemakkelijk — onderzoeken hoe onze eigen praktijken precies de ongelijkheden kunnen reproduceren die we willen bestrijden. Te vaak vervallen we in generalisaties, paternalistische narratieven of kaders van slachtofferschap die, ondanks goede bedoelingen, ongelijke machtsdynamieken versterken en de handelingsruimte van mensen beperken. Onze rol is niet om namens anderen te spreken of complexe realiteiten te versimpelen, maar om te bevragen vanwaar we spreken en wie daarbij mogelijk wordt uitgesloten.

Erkennen dat we vooroordelen en stereotypen hebben, gevormd door onze persoonlijke, sociale en culturele achtergronden, is niet het probleem; het probleem is dat we ze niet kritisch onderzoeken. Dit vraagt dat we ze zichtbaar maken, centraal plaatsen in onze professionele praktijk en ze actief bevragen, zelfs wanneer dat onze eigen identiteit en wereldbeeld uitdaagt. Het betekent ook erkennen dat wij niet altijd de meest geschikte of legitieme actoren zijn om bepaalde processen te leiden, en dat een stap terug doen, ruimte en macht afstaan geen verlies is, maar een noodzakelijke voorwaarde om sociale rechtvaardigheid te bereiken.

Naast de projecten die we uitvoeren of de eisen die we aan instellingen stellen, komt onze integriteit tot uiting in alledaagse handelingen: in hoe we luisteren, hoe we ingrijpen en hoe we ons tot anderen verhouden buiten formele kaders. Als we werkelijk transformatie nastreven, moeten we bereid zijn ruimtes te creëren en in stand te houden voor dialoog tussen mensen die niet vanzelf met elkaar in contact komen, zonder die relaties te instrumentaliseren of te reduceren tot technische doelstellingen. Dat vraagt om ongemak, zelfkritiek en een oprechte bereidheid om te veranderen, niet alleen als professionals, maar ook als actieve burgers.

Een op rechten gebaseerd kader: artikel 21 van het Handvest van de grondrechten van de Europese Unie

Dit manifest is gebaseerd op een op rechten gebaseerde benadering, met name op artikel 21 van het Handvest van de grondrechten van de Europese Unie, dat discriminatie verbiedt op welke grond dan ook, zoals geslacht, ras, etnische of sociale afkomst, godsdienst of overtuiging, handicap, leeftijd of seksuele oriëntatie. Dit juridisch kader onderstreept de verantwoordelijkheid van instellingen en samenlevingen om discriminatie actief te voorkomen en gelijke behandeling voor iedereen te garanderen.

Aansluiting bij overheidsbeleid

Ways of Europe sluit aan bij en ondersteunt overheidsbeleid dat gericht is op de bescherming van mensenrechten en het bevorderen van gelijkheid. In het bijzonder verbinden we dit manifest met de inzet van het Ajuntament de Barcelona via zijn Antiracistisch Plan 2025–2035, dat schendingen van rechten wil voorkomen, structureel racisme wil bestrijden en haatspraak wil aanpakken. Wij geloven dat zulke institutionele kaders moeten worden versterkt door samenwerking met het maatschappelijk middenveld, door de gemeenschap geleide initiatieven en Europese partnerschappen, zodat beleid niet alleen vóór gemeenschappen wordt ontworpen, maar sámen met hen wordt opgebouwd. Overheidsbeleid moet worden gemonitord en geëvalueerd met de actieve betrokkenheid van de getroffen gemeenschappen om de doeltreffendheid en verantwoordingsplicht te waarborgen.

Dit manifest is niet alleen een reflectie, maar ook een oproep tot actie. Het opbouwen van een rechtvaardiger en inclusiever Europa vraagt om blijvende inzet, gedeelde verantwoordelijkheid en de moed om bestaande systemen te transformeren.

De geuite opvattingen en meningen zijn echter uitsluitend die van de auteur(s) en weerspiegelen niet noodzakelijk die van de Europese Unie. Noch de Europese Unie, noch de subsidieverlenende autoriteit kan hiervoor verantwoordelijk worden gehouden.

